

УДК 37.01/09-04

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/62-2-42>

Ірина ОЗЬМІНСЬКА,
orcid.org/0000-0002-2521-8626
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
(Івано-Франківськ, Україна) iradzvinka@ukr.net

ОСВІТНІЙ ХАБ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЦЕНТР НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено діяльності цифрових хабів на базі бібліотечного фонду та Українських освітніх хабів, створених з початку воєнний стану. Авторка аргументує своєчасність дослідження освітніх хабів як центрів спрямованих на надання освітніх послуг, які стали недоступними унаслідок воєнних дій, адже через повномасштабну військову агресію північного сусіда мільйони українців опинились у кризовій, безвихідній ситуації: без житла, засобів існування, в чужій країні. У критичній ситуації опинились і всі сфери життєдіяльності суспільства: економіка, фінанси, соціальні блага, політика, освіта. Обґрунтовано важливість доступу до освітніх послуг за будь-яких обставин та підкреслено право на їх отримання. Авторкою розглянуто кроки прийняті Міністерством освіти і науки України та за сприяння міжнародних партнерів для стабілізації освітньої галузі від початку війни. Проаналізовано походження й термінологічні особливості слова «хаб», його види. Для визначення доцільності функціонування цифрових та освітніх хабів та виокремлення проблемних питань стосовно їхньої діяльності, у ході дослідження проведено опитування представників цифрових та освітніх хабів щодо діапазону послуг, які надаються їхніми центрами. Основу дослідження становлять відповіді респондентів-представників центрів та аналіз відкритих джерел інформації. Узагальнення результатів проведеного дослідження дали змогу авторці зробити висновок, що освітні хаби можуть стати інноваційним джерелом знань, отримання інформації, розвитку людського капіталу через опанування нових навичок та компетентностей всіма тими, кому не байдуже власне майбутнє, а також зробити припущення щодо перспектив подальшого розвитку освітніх хабів за умови отримання ними належного фінансування, ефективності реалізації проектів та вмотивованості тих, хто навчається.

Ключові слова: освітній хаб, навчання в умовах надзвичайного стану, освітні послуги, вимушені переселенці, цифрова освіта, компетентності.

Iryna OZMINSKA,
orcid.org/0000-0002-2521-8626
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Public Administration and Management
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) iradzvinka@ukr.net

THE EDUCATIONAL HUB AS AN INNOVATIVE TRAINING CENTER DURING WAR

The article examines the activities of digital hubs located at the library spaces and Ukrainian educational hubs created since the beginning of the war. The article gives arguments for the urgency of the research of educational hubs as they have become hot spots that provide educational services otherwise inaccessible due to the full-scale military aggression of the northern neighbour and hostilities which led to millions of Ukrainians fleeing their permanent dwellings in search of safety. The author substantiates the importance of access to quality education under any circumstances and emphasizes the people's right to receive it. The measures taken by the Ministry of Education and Science of Ukraine along with the assistance of international partners aimed at stabilizing the education sector since the war have been considered. The origin and terminology of the word «hub» and its types have been analyzed. To determine the feasibility and efficiency of digital and educational hubs' activities and to identify problematic issues related to their activities, the survey of the representatives of digital and educational hubs was conducted concerning the range of services provided by their centers. The responses of the respondents and the analysis of open sources of information constitute the base of the study. Summarizing the results of the study, the author concludes that despite the war, educational hubs have the potential to become an innovative source of knowledge, information, and human capital development through the acquisition of new skills and competencies by all those interested in their own future. It is suggested that educational hubs can advance further if there is sufficient financial backing, efficient implementation of up-to-date projects, and motivated students.

Key words: educational hub, education in emergency, educational services, displaced persons, digital education, competencies.

Постановка проблеми. Процес модернізації системи освіти в Україні перш за все передбачає впровадження нових підходів до навчання та оновлення змісту освіти з метою забезпечення її відповідності вимогам сучасним європейським стандартам. На сьогоднішній день одним з пріоритетних напрямків розвитку освітньої сфери стало забезпечення її адаптивності до періоду воєнного стану з імплементацією найкращих практик цифровізації та інноваційної освіти, адже як зазначено у «Глобальному договорі щодо біженців» прийнятим Генеральною Асамблеєю ООН у 2018 році (Global Compact, 2018), якісна освіта є одним із визначальних рушіїв розвитку особистості, запорукою її безпеки через обізнаність про власні права, гарантією майбутньої конкурентоспроможності на ринку праці, та загалом – критерієм добробуту як особистості, громади так і суспільства в цілому.

З початком широкомасштабної війни росії проти України, заклади освіти зіткнулися з цілим рядом труднощів в наданні освітніх послуг здобувачам, серед яких варто виокремити: організацію безпечних умов навчання, необхідність забезпечення рівних умов для різних категорій здобувачів освіти, незалежно від місця їх перебування, нестачі викладацького та науково-педагогічного складу у навчальних закладах через мобілізацію та масове переміщення населення як в межах (5 мільйонів українців стали вимушеними переселенцями у власній країні), так і за межі кордонів України (а це, згідно з даними ООН у справах біженців, майже 8 мільйонів українців, з яких понад 4,5 мільйонів зареєстровані, як такі, що потребують допомоги – житла, соціального забезпечення, навчання, працевлаштування), і як наслідок – відтік і викладачів, і здобувачів освіти, серед яких близько 22,5 тис. вчителів, перетнули державний кордон з кінця лютого 2022 року (Ukraine Humanitarian Response, 2023), що створило велике велике навантаження на всі системи функціонування суспільства.

У цьому контексті, варто зазначити, що проблема напрацювання заходів щодо надання освітніх послуг у періоди надзвичайних станів, спричинених природними катаклізмами (землетрусами, повеннями) чи збройними конфліктами, отримала значну увагу зі сторони Світового банку та Організації Об'єднаних Націй, адже спроможність населення та можливості органів влади надати своєчасну допомогу у ситуації надзвичайного стану часто різко падає. Тому, на міжнародному рівні було започатковано сучасну програму міжнародного сприяння розвитку, яка включала перш за все під-

тримку навчального процесу у країнах з низьким та середнім рівнем доходів (Burde et al, 2017: 620), як окрему складову гуманітарної допомоги.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз особливостей діяльності освітніх хабів в Україні та закордоном як центрів надання освітніх послуг в кризових ситуаціях та умовах воєнного стану та окреслення проблемних питань стосовно їхньої діяльності.

Аналіз останніх публікацій. На науковій ниві питаннями особливостей надання освітніх послуг в кризових ситуаціях займались переважно зарубіжні дослідники (Д. Берде, М. Гінзбург, Дж. Уільямс, П. Хойсер) за сприяння міжнародних фондів та організації (ООН, Юнісеф, Женевського глобального центру освіти в надзвичайних ситуаціях, Міжвідомчої мережі з питань освіти в надзвичайних ситуаціях та ін.) Вивченню різних аспектів впровадження та функціонування освітніх хабів присвячені роботи Дж. Найт, О. Джегера, К. Стаут (рогляд особливості створення транскордонних освітніх хабів на рівні міст та країн), Т. Ротлеба, Я. Клейберт (процес створення та стратегії розвитку транснаціональних хабів, цілі та мета урядів щодо освітніх центрів).

Серед вітчизняних науковців, які звертались до дослідження освітніх хабів, варто назвати Д. Басюк (передумови створення та діяльність Хмельницького освітнього центру), О. Гриценчук (класифікація хабів та термінологічні питання), О. Доценко, Т. Дрозд, С. Загородній, Н. Краус (функції та інноваційні перспективи освітніх хабів), О. Криворучко, О. Паска, Т. Сенко, Л. Скрипник, Р. Шерстюк та інші.

Методологія дослідження. В роботі було використано методи спостереження, порівняльного аналізу, опитування. Опитування проводилось з представником/представниками офлайн хабів та новостворених освітніх хабів в процесі особистого спілкування або за допомогою телефонного зв'язку. Опитування було рандомним і відбулось у квітні 2023 року серед працівників хабів трьох міст у загальній кількості 38 центрів, з них 16 розташовані у м. Києві, 10 – у Львові та 12 – в Івано-Франківській міській територіальній громаді, а також інтерв'ю з координатором освітніх хабів Хмельниччини. Офлайн хаби обирались тільки ті, що розташовані в бібліотеках чи новостворених громадських просторах, оскільки завдання було проаналізувати їхню роль в популяризації цифрової освіти, підвищенні рівня цифрової грамотності серед громадян України та спроможність надавати цифрові послуги у період воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Звертаючись до теми освіти у кризових ситуаціях, з початку широкомасштабної війни діяльність Міністерства освіти і науки була спрямована на стабілізацію ситуації в освітній сфері через впровадження ряду заходів, серед яких варто згадати:

- *відновлення освітнього процесу для всіх рівнів освіти* у дистанційній та в окремих регіонах країни у змішаній формі уже через два тижні від початку війни (Про організацію, 2022; Про внесення змін, 2022). Завдяки технологічному розвитку, досвіду використання цифрових інструментів та значній підтримці міжнародних організацій більшість шкіл та закладів вищої освіти в Україні мали можливість проводити віддалене навчання з використанням відеоконференцій, онлайн-курсів та інших інтерактивних цифрових засобів. Досвід дистанційного навчання отриманий за період пандемії коронавірусу став ключовим у швидкому та ефективному налагодженні контактів між провайдером освіти та здобувачами освіти в умовах бойових дій, у ситуації невирішеності, небезпеки для здоров'я і життя та неможливості учасників навчального процесу перебувати в аудиторіях чи інших приміщеннях закладу освіти.

- *запуск* на сайті Міністерства освіти та науки програми підтримки закордонних освітніх закладів та викладачів і учнів, які виїхали за межі України «Ukrainian Education in Emergency» (Ukrainian Education, 2022), центральним завданням якого є забезпечити іноземні заклади освіти, закордонні міністерства освіти та інші міжнародні благодійні освітні організації інформацією щодо української системи освіти та орієнтованих поточних навчальних програм для всіх рівнів освіти, що повинно пришвидшити акліматизацію наших здобувачів, які опинились за кордоном через військову агресію.

- *впровадження ініціативи «Всеукраїнська школа онлайн»* та підписання меморандумів про допомогу у сфері освіти з міжнародними благодійними освітніми платформами та відкриття масових онлайн курсів (Coursera, EdEra, Udemy) за сприяння організації та донорів.

- *допомога у розгортанні спеціальних освітніх хабів* спільно з міжнародними організаціями та фондами в західних областях України та в деяких країнах Європи, обладнаних необхідними технічними засобами навчання, такими як комп'ютери, планшети, забезпечені книгами, інтернет-з'єднанням, виробничими потужностями та іншими ресурсами з метою ефективного навчання мешканців громад та осіб, які були вимушено переміщені у ці райони.

Ідея утворення освітніх хабів на базі закладів освіти та бібліотек не є новою, але набула особливої популярності та швидкого поширення у 2020 році, завдяки розвитку інноваційних технічних засобів, доступу до інтернету та, в основному, через масове призупинення навчального процесу у всьому світі через карантинні обмеження. Завдяки технологічним інноваціям, виникнення освітніх хабів стало логічним продовженням у ланцюжку розвитку «концепції освіти без кордонів» і третім етапом у впровадженні відкритості освіти: від мобільності студентів до мобільності навчальних програм та послуг і освітніх хабів. Професійно організований освітній хаб може функціонувати як на рівні міста, регіону чи країни, так і виходити за свої територіальні межі через залучення до співпраці великої кількості студентів місцевих закладів освіти, міжнародних організацій, науково-дослідних інститутів, провайдерів освітніх послуг та стейкхолдерів (Knight, 2013: 643).

Незважаючи на популярність, поняття «хаб» («hub» з англ. – «центр»), досі не має точного термінологічного визначення і, як правило, використовується для позначення осередку діяльності чи місця, де можна зібратись з метою проведення певного заходу. Все частіше поняття «освітній хаб» вживають для позначення «агломерацій різноманітних провайдерів освіти, починаючи від шкіл, навчальних центрів і закінчуючи повномасштабними університетами» (Robblet et al, 2022: 3).

Слово «хаб» вперше було вжито в англійській мові у 1649 році у значенні «центральна частина колеса» (Merriam-Webster Dictionary). У сучасному значенні, як «центр ділової, культурної, творчої, просвітницької діяльності чи розвитку інтересів», слово «хаб» почали використовувати приблизно з початку 20 століття (Бібліохаб, 2021). Як зазначає американська дослідниця проблем розвитку транснаціональної освіти Джейн Найт, невизначеність у концептуальній термінології слова «освітній хаб» чи «хаб освіти», призводить до застосування поняття для опису різних за суттю та змістом речей: у назвах соцмереж, закладів, міст та країн (Knight, 2013: 644). Українська дослідниця Т. Сенко стверджує, що хаб – це місце концентрації спілкування та співпраці, ресурсів, навчання та викладання, накопичення досвіду та інновацій згенерованих односторонніми, інтелектуалами (Сенко, 2022).

Місто, регіон чи установа, практично для всіх освітніх центрів характерна множина певних ознак, а саме: формування та дотримання певної стратегії розвитку, наявність значної кількості освітніх ресурсів і можливостей (Lee, 2015),

необхідна інфраструктура (приміщення, технічні засоби та інше) для забезпечення освітньої діяльності. Так, до основних всесвітньо відомих освітніх хабів з розгалуженою інфраструктурою, науково-дослідним потенціалом та фінансовими ресурсами можна віднести університети Оксфорда, Стендфорда, Гарварда, які вважаються осередками науки та еталоном якісної освіти. Міста (Сінгапур, Ліссабон, Ботсвана, Гонконг) та навіть цілі країни (Малайзія, Об'єднані Арабські Емірати, Швейцарія та інші) претендують на назву «освітній хаб», оскільки протягом останнього десятиліття прагнуть залучати іноземні заклади вищої освіти до навчання студентів та розвивати талановитий кадровий резерв, розширюючи сектор вищої освіти, та пропонуючи освітні послуги здобувачам з інших країн світу (Knight, 2013).

Через неунормованість термінології, хаби різняться між собою формою організації діяльності (міста чи регіони з високою концентрацією шкіл, університетів, дослідницьких центрів і суміжних галузей; віртуальні/цифрові: онлайн курси), способом надання послуг (стаціонарно, віддалено), комплексом пропонованих послуг (перекваліфікація дорослого населення, набуття нових навичок, майстер-класи, тренінги, менторські програми, розваги), за напрямом (це можуть бути установи, які пропонують широкий спектр освітніх, креативних, ігрових програм для підтримки тих, хто навчається на всіх рівнях – від раннього дитинства до освіти дорослих).

На українській національній платформі «Дія» поняття «хаб цифрової освіти» визначено як місце, де громадяни можуть отримати безкоштовний доступ до сайту «Дія.Цифрова освіта» та пройти курси навчання з цифрової грамотності. Локаціями доступу до сайту «Дія» є, відповідно до даних Міністерства цифрової трансформації – бібліотеки, школи, університети, компанії, приватний сектор, IT-організації, ЦНАПи, і громадські організації (Дія.Цифрова платформа). Дане визначення вказує на можливість безкоштовного доступу до мережі інтернет при наявності сучасних технічних засобів на місцях. На сайті також зазначено, що станом на 2020 рік запущено в роботу мережу з більш ніж 6 тисяч таких офлайн-хабів. Аналіз карти мережі хабів на сайті «Дія» спонукав до думки, що діяльність хабів здебільшого має просвітницьку мету: на їх базі відбувається навчання з використання базових можливостей інтернет-мережі, (реєстрація на сайті, створення електронної пошти, оплата комунальних послуг онлайн) та опанування основних навичок цифрової грамотності таких як вхід на сайти,

пошук інформації, спілкування, пошук роботи. Тим не менше, вибіркоче опитування представників мережі офлайн-хабів цифрової освіти дозволяє зробити детальніші висновки щодо їх діяльності:

По-перше, усі без виключень опитані хаби є технологічно оснащеними комп'ютерами з вільним безкоштовним доступом до мережі інтернет. Однак, слід зауважити, що хаби Києва і Львова технічно оснащені значно краще, ніж бібліотечні хаби Івано-Франківська. Кількість доступних для користувачів засобів також кардинально відмінна і варіюється від 6–9 вільних для користування комп'ютерів у Львові, до 5–3 у Києві і 3–1 в Івано-Франківську. Деякі хаби додатково пропонують скористатись мультимедійними дошками (напр., «Smart-бібліотека», м. Львів). Варто згадати, що згідно відповідей, обладнання хабів технічними засобами відбувалось задовго до війни (до 2018 р.) за кошти або місцевої/державної влади (50%), або завдяки спонсорам (15%), або як донорська допомога міжнародних фондів (фонд Білла та Мелінди Гейтсів), організацій, посольств (США, Великої Британії) чи країн-партнерів (35%). Респонденти вказали, що подальша технічна підтримка та обслуговування цифрових хабів на базі бібліотек відбувається переважно за кошти місцевих бюджетів. Освітні хаби створені за сприяння Міністерства освіти та науки та Обласних військових адміністрацій здебільшого покладаються на фінансову допомогу міжнародної спільноти (фондів, благодійників), донати учасників або ж працюють на волонтерських засадах, особливо стосовно хабів, що пропонують участь в різноманітних онлайн-проектах та тематичних онлайн-курсах, що чітко проглядається у супровідних документах та на сайтах/в соціальних мережах освітніх хабів.

По-друге, у кожному офлайн-хабі за необхідності працівник може допомогти з налаштуванням програм, першою реєстрацією на платформі «Дія.Цифрова освіта» та соціальних мережах, навчити сплачувати комунальні послуги онлайн. Окремі хаби надають безкоштовні послуги з налаштування аудіо-відео гарнітури, вивчення комп'ютерних програм («Флешка», Львів), української мови онлайн («Молода гвардія», Київ), кількадевні офлайн-курси інформаційної грамотності для людей передпенсійного та похилого віку (бібліотека ім. І. Багряного та бібліотека ім. Л. Українки, Київ).

По-третє, незважаючи на профіль окремих бібліотек (дитячі, юнацькі), користувачами цифрових хабів на їх базі є переважно громадяни 60+: пенсіонери, люди передпенсійного та похилого віку. Рідше послугами хабів користуються діти та

молодь, серед яких найзатребуванішою послугою є безкоштовний доступ до інтернету для підключення власних цифрових пристроїв. Частка користувачів цифрових бібліотечних хабів з числа внутрішньо переміщених осіб, зі слів респондентів, з початку широкомасштабної війни збільшилась, але не суттєво.

Окрім функціонуючих на базах бібліотек та громадських організацій офлайн-хабів, у березні 2022 року Міністерство освіти та науки України з погодження Обласної військової адміністрації та спільно з міжнародними партнерами створили перший з початку війни освітній центр – Хмельницький освітній хаб (Хронологія, 2022), завдання якого – прискорення інтеграції внутрішньо переміщених осіб в життя громади, надання можливості у короткі терміни опанувати необхідні професійні навички для подальшого працевлаштування, оволодіння м'якими навичками, які визначені як ключові для 21 століття, для підвищення своєї конкурентоспроможності на ринку праці, сприяння вихованню молоді в українських патріотичних традиціях, а також надання психологічних послуг ВПО та тим, хто постраждав унаслідок воєнних дій (Освітній хаб, 2023).

Станом на початок 2023 р. за даними Міністерства освіти і науки в Україні функціонує 10 нових Українських освітніх хабів, зокрема у Києві, Кам'янець-Подільську, Тернополі, Рівному, Львові, Ужгороді, Донецьку, Луцьку, Білій Церкві, Вінниці та 10 розташовано у країнах Європи (Польща, Німеччина, Швейцарія, Великобританія, Чехія, Словаччина, Угорщина, Болгарія, Іспанія та Австрія) (Мережа). Варто сказати, що Українські освітні хаби відкриті в основному в містах з найбільшою концентрацією внутрішньо переміщених осіб, де першочерговою метою є адаптація громадян України з числа ВПО до нових умов життя на новому місці та допомога в набутті нових компетентностей для працевлаштування по місцю проживання, залучення їх до участі у життєдіяльності громад, а також реалізація концепції неперервності освіти в умовах надзвичайних ситуацій через забезпечення можливості українських здобувачів освіти продовжити отримувати українську освіту відповідно до державних стандартів. З часом послугами центрів змогли користуватись мешканці відповідних громад, а згодом і інші громадяни України.

Дослідження роботи освітніх хабів дозволяє стверджувати, що на даний момент, вони працюють в двох режимах: як фізичні центри, де надають очні послуги та проводять офлайн тренінги, спецкурси з виробничих спеціальностей для осіб

зацікавлених в отриманні нових знань, компетентностей, та в онлайн форматі, оскільки така форма роботи допомагає охопити більшу кількість охочих скористатись послугами хабів і є зручнішою для тих, хто проживає за межами обласних центрів України чи перебуває далеко від міст, де розташовані закордонні освітні центри. Подвійний режим роботи також дозволяє надавати користувачам різних вікових категорій широкий спектр послуг: від здобуття нових робітничих спеціальностей за короткий строк в спеціалізованих приміщеннях до опанування сучасних ІТ навичок створення комп'ютерних програм та організації дистанційних тренінгів та вечорів настільних ігор.

На основі наших спостережень, ми можемо стверджувати, що діяльність закордонних українських хабів переважно зосереджена на інформуванні учасників засобами цифрової комунікації про різноманітні очні та дистанційні курси, проекти та деталі проживання у відповідній гостевій країні, а також на наданні допомоги у вивченні мови приймаючої сторони для поетапної та легкої інтеграції біженців до нових умов життя. Слід відмітити активну очну роботу з вимушеними переселенцями Українських освітніх центрів у Женеві (Швейцарія) та Польщі: настільні ігри, творчі майстер-класи, шахові турніри, зустрічі з відомими особистостями та семінари з саморозвитку.

Щодо фінансування проекту, то дослідження показало, що фінансова підтримка національної мережі Українських освітніх хабів здійснюється за кошти місцевої влади та/або державних органів для фізичних освітніх центрів в Україні та за кошти благодійників та міжнародних організацій (ЮНІСЕФ, DECIDE, фонд «Відродження», Save the Children, Education cannot Wait та багато інших приватних компаній).

В процесі аналізу соціальних мереж освітніх хабів встановлено, що за період пандемії та великої війни, освітніми хабами (дистанційно та фізично) виконано великий пласт роботи щодо 1) надання послуг з опанування базових цифрових навичок користування комп'ютером чи персональним гаджетом та роботою в мережі; при цьому, освітніх хабів України, особливо на базі бібліотек, розширили свою діяльність за останній рік, перейшовши на якісно новий рівень та пропонують вузькопрофільні курси (інформаційної грамотності, української мови, м'які навички) для всіх громадян України, незалежно від віку, статі, місця перебування; 2) допомоги в отриманні робітничих професій (швея, перукар, флорист, візажист) з подальшим працевлаштуванням у приватному секторі чи на місцевих та релоко-

ваних підприємствах; 3) психолого-соціальних послуг роботи з ВПО та постраждалими від воєнних дій; 4) залученні дітей та молоді до розвитку основних компетентностей 21 ст. через участь в онлайн-курсах з різних тематик.

Висновки. Можна зробити висновок, що освітні хаби сприяють неперервності освіти в умовах надзвичайних ситуацій, реалізації четвертої Цілі сталого розвитку 2030, а саме – забезпеченню якісної освіти та впровадженню навчання впродовж життя з урахуванням різних потреб та категорій користувачів/відвідувачів. Попри війну, діяльність Українських освітніх хабів має всі шанси стати потужним інноваційним джерелом знань, засобом отримання сучасної інформації, розвитку людського капіталу через опанування затребуваних навичок та компетентностей всіма тими, кому не байдуже власне майбутнє. Ініціатива щодо залучення бібліотек до інноваційної діяльності та реалізації Цілей сталого розвитку 2030 є каталізатором розвитку потенціалу бібліотек як привабливих сучасних культурно-інформаційних ресурсних центрів з підвищення цифрових компетентностей та медіаграмотності. Окрім функціону-

вання як центр з надання освітніх послуг, мережа освітніх хабів стала своєрідною з'єднуючою ланкою між українцями, які опинились в іноземних країнах або в окупації, з рідною країною.

Для ефективної реалізації задуму освітніх хабів як інноваційних центрів необхідно:

- провести медіа привабливу інформаційну компанію в різних соціальних мережах (телеграм, інстаграм, фейсбук) щодо проєктів та курсів, які пропонуються освітніми хабами, та цифрових можливостей бібліохабів для донесення до споживачів інформації про існування таких центрів та охоплення ширшої аудиторії майбутніх користувачів;
- забезпечити безперервну роботу центрів з постійним оновленням програм та курсів та швидке і гнучке реагування на зміни потреб держави, ринку праці та місцевих спільнот;
- розробити інструменти та методи оцінки ефективності наданих послуг у межах реалізації цілей сталого розвитку;
- забезпечити стале фінансування національних освітніх і цифрових хабів, що сприятиме підвищенню мотивації працівників та належному функціонуванню інфраструктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібліохаб як сучасний бібліотечний простір. Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека. 2021. URL: <https://zounb.zp.ua/resourse/zaporizkyu-kray/zaporizhzhya-bibliotechne/fahova-osvita/bibliohab-yak-suchasnij-bibliotechnij-prostir>
2. Дія. Цифрова платформа. Міністерство цифрової трансформації. URL: <https://osvita.diiia.gov.ua/hubs>
3. Мережа Українських Освітніх Хабів (Цифрових Освітніх Центрив – DLC). URL: <https://eduhub.org.ua/>
4. Освітній хаб Хмельницької міської територіальної громади. 2023. URL: <https://osvita.khm.gov.ua/?cat=25>
5. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану : Закон України № 2126-IX від 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#n2>
6. Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій : лист Міністерства освіти та науки України № 1/3371-22 від 06.03.2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizaciyu-osvitnogo-procesu-v-pochatkovij-shkoli-v-umovah-voyennogo-chasu>
7. Сенко Т. Хаби як інноваційна складова соціокультурного простору. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. Вип. 4. С. 35–41. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1093609>
8. Хронологія подій у сфері освіти та науки в умовах воєнного стану. Міністерство освіти та науки України. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/hronologiya-podij-u-sferi-osviti-ta-nauki-v-umovah-voyennogo-stanu>
9. Burde D., Kapit A., Wahl L., Guven O., Skarpeteig M. I. Education in Emergencies: A Review of Theory and Research. *Review of Educational Research*. 2017. Vol. 87(3). Pp. 619–658. URL: <https://doi.org/10.3102/0034654316671594>
10. Global Compact on Refugees : Booklet. The United Nations. New York, 2018. URL: <https://www.unhcr.org/about-unhcr/who-we-are/global-compact-refugees>
11. Knight J. International Education Hubs. *Geographies of the University*. Dordrecht: Springer, 2013. Vol. 12. Pp. 637–655. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-75593-9_21
12. Lee J. The Regional Dimension of Education Hubs: Leading and Brokering Geopolitics. *Higher Education Policy*. Palgrave Macmillan, 2015. Vol. 28(1). Pp. 69–89. URL: <https://doi.org/10.1057/hep.2014.32>
13. Merriam-Webster Online Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/hub#h1>
14. Rottleb T., Kleibert J., Schulze M. Developing Successful Transnational Education Hubs: Key Challenges for Policy Makers. Leibniz Institute for Research on Society and Space. 2022. 15 p. URL: https://leibniz-irs.de/fileadmin/user_upload/IRS_Dialog_Transferpublikationen/2022/IRS_Dialog-4-2022-Key-Challenges_for_Policy_Makers.pdf
15. Ukrainian Education in Emergency. The Ministry of Education and Science of Ukraine. 2022. URL: <https://emergency.mon.gov.ua/>
16. Ukraine Humanitarian Response for Children and Refugee Families inside Ukraine : Factsheet – 24 Feb 2023. Situational Report. URL: <https://www.unicef.org/documents/ukraine-humanitarian-response-children-and-refugee-families-inside-ukraine-factsheet-24>

REFERENCES

1. Bibliokhab yak suchasnyi bibliotechnyi prostir [Library Hubs as modern library spaces]. Zaporizka oblasna universalna naukova biblioteka – Zaporizhzhia Regional Universal Scientific Library. 2021. URL: <https://zounb.zp.ua/resourse/zaporizkyu-kray/zaporizhzhya-bibliotechne/fahova-osvita/bibliohab-yak-suchasnij-bibliotechnij-prostir> [in Ukrainian].
2. Diia. Tsyfrova platforma [Action. Digital platform.] The Ministry of Digital transformation. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/hubs> [in Ukrainian].
3. Merezha Ukrainykykh Osvitnykh Khabiv (Tsyfrovykh Osvitnykh Tsentriv – DLC) [The Network of Ukrainian Education Hubs (Digital Learning Centers – DLC)]. URL: <https://eduhub.org.ua/> [in Ukrainian].
4. Osvitnii khab Khmelnytskoi miskoi terytorialnoi hromady [The Education Hub in Khmelnytskyi Territorial Community]. 2023. URL: <https://osvita.khm.gov.ua/?cat=25> [in Ukrainian].
5. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo derzhavnykh harantii v umovakh voiennoho stanu, nadzvychainoi sytuatsii abo nadzvychainoho stanu : Zakon Ukrainy № 2126-IX vid 15.03.2022 [On Amendments to Certain Laws of Ukraine on State Guarantees in the Conditions of Martial Law, or State of Emergency: the Law of Ukraine No. 2126-IX dated 15.03.2022]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#n2> [in Ukrainian].
6. Pro orhanizatsiiu osvitnoho protsesu v umovakh viiskovykh dii : lyst Ministerstva osvity ta nauky Ukrainy № 1/3371-22 vid 06.03.2022 [On the Organization of the Educational Process in the Conditions of Hostilities: Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 1/3371-22 dated 06.03.2022]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizaciyu-osvitnogo-procesu-v-pochatkovij-shkoli-v-umovah-voyennogo-chasu> [in Ukrainian].
7. Senko T. (2022). Khaby yak innovatsiina skladova sotsiokulturnoho prostoru [Hubs as innovative element of sociocultural space]. *Bulletin of the National Academy of Management Personnel of Culture and Arts*, 4. 35-41. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1093609> [in Ukrainian].
8. Khronolohiia podii u sferi osvity ta nauky v umovakh voiennoho stanu [Chronology of events in the field of education and science under martial law]. The Ministry of Education and Science of Ukraine. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/hronologiya-podij-u-sferi-osviti-ta-nauki-v-umovah-voyennogo-stanu> [in Ukrainian].
9. Burde D., Kapit A., Wahl L., Guven O., Skarpeteig M. I. (2017). Education in Emergencies: A Review of Theory and Research. *Review of Educational Research*, 87(3). 619–658. <https://doi.org/10.3102/0034654316671594>
10. Global Compact on Refugees : Booklet. The United Nations. New York, 2018. URL: <https://www.unhcr.org/about-unhcr/who-we-are/global-compact-refugees>
11. Knight J. (2013). International Education Hubs. *Geographies of the University*, 12. 637–655. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-75593-9_21
12. Lee J. (2015). The Regional Dimension of Education Hubs: Leading and Brokering Geopolitics. *Higher Education Policy*, 28 (1). 69–89. URL: <https://doi.org/10.1057/hep.2014.32>
13. Merriam-Webster Online Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/hub#h1>
14. Rottleb T., Kleibert J.M, Schulze M. (2022). Developing Successful Transnational Education Hubs: Key Challenges for Policy Makers. Leibniz Institute for Research on Society and Space, 4. URL: https://leibniz-irs.de/fileadmin/user_upload/IRS_Dialog_Transferpublikationen/2022/IRS_Dialog-4-2022-Key-Challenges_for_Policy_Makers.pdf
15. Ukrainian Education in Emergency. Ministry of Education and Science of Ukraine. 2022. URL: <https://emergency.mon.gov.ua/>
16. Ukraine Humanitarian Response for Children and Refugee Families inside Ukraine : Factsheet – 24 Feb 2023. Situational Report. URL: <https://www.unicef.org/documents/ukraine-humanitarian-response-children-and-refugee-families-inside-ukraine-factsheet-24>